

godsdienst
wetenschap
philosophie

Wat volgt?

DOOR

C. JINARAJADASA

OVERDRUK UIT HET MAANDBLAD „DE THEOSOFISCHE BEWEGING“

GODSDIENST, WETENSCHAP, PHILOSOPHIE - WAT VOLGT?

Ieder menselijk wezen snakt naar leven, altijd meer leven. In ieder van ons ingeboren is het haken naar geluk. Hoe zullen wij hieraan kunnen voldoen? Laat ons voor een oogenblik het begin van de menselijke beschaving beschouwen. De wilde kent zichzelf als het lichaam; zijn stoffelijke behoeften om zich te voeden en te verdedigen tegen vijanden beheersen zijn leven. Vele wilden zijn grondig overtuigd, dat de dood niet het einde betekent; maar de wilde is zodanig omringd met gevaren, dat hij weinig gelegenheid heeft van een ziel te dromen. Een karakteristieke eigenschap van hem is een diep geloof, dat de gehele natuur levend is; dat het woud bevolkt is met onzichtbare schepselen die hem vijandig zijn; dat donder en bliksem de daden zijn van een of andere God, die hem tracht te vernietigen. Toch is in de meeste opzichten de wilde een eenheid, een geheel. Hij kent zichzelf als datgene wat hij op een gegeven oogenblik is, d.w.z. het lichaam en zijn behoeften.

De volgende trap is die van de beschaafde mens; hij moge wilde zijn in vele van zijn verrichtingen, maar hij is gedeeltelijk beschaafd want in hem, hoe zwak ook, is een gevoel van een dualiteit opgekomen. De beschaafde mens komt overeen met de wilde in het zich vereenzelvigen met het lichaam, in het bijzonder met de lusten daarvan; maar hij heeft een gevoel van verantwoordelijkheid en plicht ten opzichte van degenen, die van hem afhankelijk zijn; zijn vrouw en kind; en in de meer gevorderde mens vinden wij de plicht om voor zijn vaderland te vechten en zo nodig te sterven. Hij is niet langer volledig in zichzelf besloten, hij is een dualiteit van mens en plicht.

Het is op deze trap dat in zijn leven datgene komt wat godsdienst genoemd kan worden. Godsdienst is in haar begin-phase grotelijks gewijd aan de verzoening van kwade krachten, d.w.z. krachten die vijandig staan tegenover de mens, tenzij bloedoffers en vuuroffers van verslagen slachtoffers aan de godheid aangeboden worden.

Maar in het volgende stadium heeft de godsdienst te maken met het inroepen van de hulp van weldoende krachten door gebeden, offeranden, vasten en optochten. Het is deze vorm van godsdienst, die een duidelijke belofte geeft van een leven na de dood; en in dat beloofde toekomstige leven vindt de mens een compensatie voor de moeiten en het lijden van dit leven.

Godsdienst is dan een bron van troost, tenminste voor diegenen die in godsdienst kunnen geloven. Deze troost is zeer krachtig, waar de godsdienst haar middelpunt vindt in een incarnatie van de Godheid in het

vlees, een Avatara, een God, die uit de hemel naar de aarde afgedaald is (dat is wat het woord Avatara betekent), zoals Jezus Christus of Krishna. Het is waar dat de Godsdienst zonder de verkondiging van redding door bemiddeling van een Avatara óók diepe troost kan geven. Dit is het geval met het Buddhisme, dat geen God, of Schepper, of Heiland vooropstelt, die de ziel tot redding kan brengen door de gift van genade; van dezelfde aard is de Leer van Confucius.

Wanneer ik aldus de rol van de godsdienst in het leven van de beschaafde mens naar voren heb gebracht, dan is dit omdat de godsdienst niet alleen troost geeft, maar ook de bron is geweest van een groot idealisme in de beschaving van het verleden. Ik zeg in het verleden, omdat dit vandaag niet het geval is. Ik weet, dat velen dit zullen ontkennen, maar ik ben getuige geweest van de werking van verschillende godsdiensten in vele landen. Ik ben een overtuigd gelover in de veredelende en inspirerende waarden in godsdienst. Maar hoe het ook zij, of ik kijk naar de godsdienst in het Westen of in het Oosten, er is vandaag in iedere godsdienst een zeker bederf, zoals een ziekte in een boom, die de levenskrachten aftapt. In alle tropische landen, waar termieten of witte mieren een plaag zijn, kunt gij jarenlang geloven dat de balken, die Uw dak steunen, stevig en gezond zijn; op een goede dag zult gij dan een spoor van aarde zien aan de buitenkant en dan haast U zich om te gaan zien wat er gebeurd is. Geheel onzichtbaar voor U is het hout van de balk doorboord door gangen, die gemaakt zijn door de termieten, terwijl zij het hout wegaten. De balk zag er echter nog sterk en gezond uit en gij hadt geen vermoeden van gevaar. Zo is het ook met de godsdienst. De uiterlijke vormen van godsdienst, soms zeer schoon en treffend aan de gevoelszijde, bestaan nog, maar de godsdienst heeft geen richtende kracht voor het leven meer. Geeft de godsdienst richting aan het leven van alle zakenmensen? Is godsdienst het kompas, waarnaar staatslieden hun politiek of politici hun campagnes bepalen?

Een onbetekenende gebeurtenis in de wereld van het Christendom geeft een aanduiding van wat ik bedoel. Enige dagen geleden wees een hoofdartikel in de Londense Times op de staking van kinderen in Canada, waarbij zij optochten organiseerden om te protesteren tegen de prijs van snoepgoed. De Times begon zijn hoofdartikel over deze gebeurtenis met deze woorden: „De redenen waarom kinderen gaan staken (zoals bijv. tegenzin tegen kool, de kerk of het afstotend gelaat van een of andere volwassene van wie het kind de hand moet drukken) . . .” „Een staking door kinderen tegen het gaan naar de Kerk! Het is waar in Engeland, het is waar voor de meeste kinderen in Indië, waar ceremoniën in het sanskriet uitgevoerd worden, die alleen geleerden kunnen begrijpen. Toch zullen in de eerste dagen van het Christendom, van het Hinduïsme, of van het Zoroastrianisme kinderen zeker de godsdienst lief gehad hebben. Waarom dan vandaag niet? Omdat de godsdienst in hoofdzaak vorm is geworden met heel weinig levenskracht.

Ik waag het te zeggen, dat dit waar is voor iedere godsdienst. De schoon vergulde kooi van de godsdienst is als de papieren bloemen op de altaren van de kerken in Italië. De bloemen kunnen vele maanden duren en zij verzamelen stof. Maar in welke verhouding staat een papieren bloem tot een werkelijke bloem? De kleur is er, en ook de vorm, maar waar is het leven?

In het kort gezegd: het godsdienstig gevoel is niet langer de drijvende kracht

onder de mensen. Een zogenaamd vroom godsdienstige gaat misschien geregeld naar de kerk of naar de tempel of de moskee. Maar zal hij door zijn godsdienst beter optreden tegenover zijn ondergeschikten, wanneer hij een werkgever is, of een einde maken aan de ontwikkeling van ondernemingen, die tenslotte het publiek uitbuiten?

Ik kom nu tot de moderne wetenschap. Hare bijdragen tot het welzijn der mensheid, wat de stoffelijke kant betreft, zijn ontzaggeijk groot. Wanneer twee grassprietten op het ogenblik dáár opschieten, waar een eeuw geleden er slechts één groeide; wanneer epidemieën bijna geheel onder contróle zijn; wanneer operaties uitgevoerd kunnen worden met behulp van verdovende middelen zonder pijn voor de patient; wanneer er een betere gezondheidszorg en een langere levensduur is — dan zijn wij hiervoor dank schuldig aan de mannen van de wetenschap. Zij zijn de wel-doeners der mensheid. Maar deze mannen hebben ook een andere rol gespeeld, waarvoor geen hunner individueel verantwoordelijk gesteld kan worden. Waar de wetenschap ons dynamiet gegeven heeft om tunnels door de bergwand te drijven, heeft zij ons ook een veel meer explosieve stof gebracht, T.N.T.-tri-nitro-tolueen-, dat steden vernietigt en bij de mensen het leven uitdooft. Wat heeft de atoombom niet gedaan in Hiroshima en Nagasaki? Nog nooit heeft de mensheid een dergelijke wreedheid aanschouwd. De bom was bestemd een einde te maken aan een oorlog in het verre Oosten; zij heeft een einde aan die oorlog gemaakt. Maar welke nieuwe oorlogen kunnen niet door die en andere bommen veroorzaakt worden; is dat niet hetgeen waarvoor wij heden vrezen? Er is weinig bewijs wanneer ik zeg, dat de wetenschap, langs de ontwikkelingsweg, die zij thans volgt, geheel zonder contact met morele waarden, de mens niet naar enig Utopia kan leiden. Toch kan hiervoor geen enkele man van de wetenschap blaam treffen; in werkelijkheid is er wel nauwelijks een groep van mensen aan te wijzen, die belangelozer en vrijer van zelfzucht zijn dan zij. Maar zij zijn hersens, die trachten de geheimen der natuur te ontraadselen, niet harten, die troost brengen aan de leidende mensheid. Morele waarden hebben geen plaats in de wetenschap van vandaag.

Ik kom nu tot de Philosophie. Deze vormde eens het hoogste onderwerp van studie voor de gevorderde mens van alle volken. Zo was het in Indië en Griekenland. Het woord Philosophie omvat een eenheid van de hoogste dromen van de mens over zichzelf, over God, over de herschikking van de levens der mensen. Maar wat is philosophie vandaag? Woon lezingen over philosophie bij aan welke Universiteit ook en gij zult het zien. Philosophie is vandaag alleen maar een intellectuele analyse van mentale processen. De geschiedenis der philosophie, zoals aan de Universiteit gedoceerd, verhaalt wat men in het verleden *gedacht* heeft, niet wat men *voelde* en *deed*. Het bestaan van God is voor de philosophie geen probleem; wat onze verhouding met onze naaste moet zijn wordt door professoren in de philosophie niet behandeld. Morele waarden nemen een plaats in achter intellectuele visie. Gaan wij naar professoren in de philosophie voor troost in onze moeilijkheden, voor raad hoe te handelen in omstandigheden, die ons ongeoeffend denkvermogen verbijsteren?

Wij leven heden in een wereld van beroering en chaos, op economisch gebied, in de industrie, in internationale betrekkingen. Wie zou ervan dromen om professoren in de philosophie te vragen ons raad te geven? Het is mijn overtuiging dat wij in de omstandigheden in de wereld van

heden weinig licht van de godsdienst zullen ontvangen, en in het geheel geen licht van wetenschap of filosofie. Wij hebben licht, inspiratie, wijsheid nodig en in het bijzonder moed; tot wie moeten wij ons voor deze zaken wenden?

Mijn antwoord is: tot de *mens*. Wat bedoel ik met „mens”? Ik bedoel U, en mij en de millioenen mannen en vrouwen die onze mensheid vormen. Hoe zullen deze kleine eenheden, gij en ik en de anderen, ofschoon zij millioenen tellen, ons licht en wijsheid geven?

Ik zou U hier in herinnering willen brengen wat Uw bijbel zegt over het scheppen van de mens door God. In het eerste hoofdstuk van Genesis wordt gezegd: En zo schiep God de mens naar zijn eigen beeltenis, naar het beeld van God schiep Hij hem; man en vrouw heeft Hij hen geschapen.” Wij zijn geschapen naar God's beeltenis. Moeten wij ons nu van God een beeld maken, dat aan ons gelijk is, met een aangezicht, twee ogen, twee oren en een neus? Of is de lering wat dieper en meer mystiek, zó, dat toen God ons schiep Hij in ons een deel van Zichzelf legde? Die schone waarheid is het, die in het boek van de Apocrypha, de Wijsheid van Solomon, naar voren komt, dat boek dat in de vroege dagen van de godsdienst een deel van de canon van de bijbel vormde:

„Want God schiep de mens onsterfelijk en maakte hem tot een beeld van Zijn eigen eeuwigheid.”

Het is langs deze lijn van de Christelijke traditie dat Paulus, uitdrukking gevende aan zijn eigen geestelijke ondervindingen, een lering verkondigt die nu door de Christelijke kerken genegeerd wordt. Een goed Christen te zijn betekent vandaag in Christus te geloven en Zijn geboden te gehoorzamen; maar voor Paulus betekende Christen zijn: *gelijk* aan de Christus zijn, in zichzelf het wezen van Christus te voelen. Vandaar die wonder-schone uitdrukking: „Christus *in* U, de hope der heerlijkheid.” Terwijl Christus buiten U een werkelijkheid is, de bemiddelaar tussen U en God, kan Zijn werk voor U alleen gevolgen dragen, wanneer gij Hem binnen Uzelf voelt. Dit feit vindt zijn uitdrukking in het volgende vers van de Duitse mysticus, Angelus Silesius:

Was Christus duizendmaal in Bethlehem geboren,
en niet in uwe ziel, zo waart gij toch verloren.
Het kruis van Golgotha verlost u niet van 't wicht
der schuld, tenzij het ook in u wordt opgericht.

(vert. Hilbrandt Boschma).

Laat ons nu naar het Oosten, naar Indië, zien. Sinds onheugelijke tijden is de lering op het punt van de verborgen aard van de mens duidelijk bepaald; zij werd alleen aan enkele uitverkorenen gegeven, en zij werd „het geheim” genoemd. Aan de velen werd alleen de zedeleer der gerechtigheid gegeven. Dit grote „geheim” is in drie Sanskrit woorden: „Tat tvam asi”, „Dat zijt Gij”, waarin *Dat* het woord is dat, noch mannelijk noch vrouwelijk zijnde, gebruikt wordt om de hoogste Godheid te beschrijven. Deze Goddelijkheid is alle dingen en *in* alle dingen; het is in de mens als een opperste openbaring. Door alle Upanishads, in de Bhagavad Gita, is de eenheid van God en mens, niet als van twee verschillende substanties of wezenheden, maar als één substantie en één wezen, voortdurend aan de orde. Wanneer de mens kan komen tot de opperste-zaligheid van Mukti of Bevrijding, dan is dat omdat

het beginsel van Bevrijding zelfs in zijn hart en denkvermogen is. De mens en God zijn één; de mens *is* God.

Laat ons dichterbij gaan, naar Giekenland. Wat was het wonder van de lering van Plato, dat iedere Westerse denker geboeid heeft? Het is Plato's idee, dat zowel de mens als het heelal slechts een weerspiegeling zijn van de Godheid. Het gehele proces van ontwikkeling is een uitwerking in de tijd van het Plan, „eeuwig in de hemelen”, in het denkvermogen van Demiurgos, de schepper. De mens komt uit de Schepper voort en deelt in Zijn wezen. Aangezien God de opperste Waarheid, Goedheid en Schoonheid is, leven in het binnenste wezen van de mens Waarheid, Goedheid en Schoonheid. Al de hoogste deugden zijn de mens aangeboren; zij zijn nu Slapende maar ontwaken tot werkzaamheid, wanneer de mens overal door schoonheid getroffen wordt, in een bloem, in een wolk, in een melodie, in een menselijk gelaat.

Aan vele kanten vinden wij de lering met betrekking tot de Goddelijkheid van de mens. Het is omdat de mens in wezen goddelijk is, en al zijn zonden en ondeugden zijn als een gewaad, dat hem omhult, maar dat hij terzijde kan werpen indien hij dit wil, het is daarom dat ik zeg dat de oplossingen voor onze problemen, die wij niet vinden in godsdienst of wetenschap of filosofie, in de mens gevonden kunnen worden.

Is dit niet een verwonderlijke leer wanneer wij zien hoe vele de zwakheden en ondeugden in de mens zijn? Waag ik het te zeggen dat ik, die mijn zwakheid ken, binnen mijzelf enig deel van de oplossing kan vinden die de wereld nodig heeft? Zeer zeker, tenzij ik een groot genie ben, zal ik in mijzelf weinig vinden om de wereld aan te bieden. Maar wanneer ik en alle andere mensen willen bijeenkomen in vriendschap, om een oplossing te vinden, dan kan deze gevonden worden.

Laat mij een vergelijking maken. Gedurende drie en een half jaar van de oorlog ben ik in Londen geweest. Ik weet wat verduistering en bombardementen betekenen. Daar ik te oud was voor actieve dienst, was ik alleen een „straat-brandwacht”; mijn plicht was om gereed en gekleed te zijn op zekere avonden, om naar buiten geroepen te worden door het hoofd van de lucht-alarm-dienst en natuurlijk altijd wanneer er een brand in de buurt was. In de meeste nachten hoorde ik eerst de kanonnen schieten in de monding van de Theems; de vijandelijke vliegtuigen waren dan in aantocht. Ik keek dan uit een venster aan de achterzijde van mijn huis en zag de zoeklichten beginnen, een, twee, drie en meer; en dikwijls ook de fakkels die de vijand uitwierp. Wanneer ik gekleed was en in mijn stoel zat te lezen ging ik, als het schieten dichter en dichter bij kwam, naar de eetkamer, deed mijn overjas aan, hield mijn handschoenen gereed (want het was koud) en legde mijn helm op de tafel terwijl ik een boek las, gewoonlijk de Encyclopaedia Britannica. Ik hield mij gereed om naar buiten te rennen, wanneer ik het fluitje van het hoofd zou horen om te helpen branden te blussen. Wanneer de dichtstbijzijnde kanonnen — drie kilometer verwijderd — begonnen, dan wist ik dat gevaar nabij was; ik ging dan naar de andere kamer, waar een betere bescherming te vinden was tegen de luchtstroom, die ontstond als de bommen ontploften. Nu waren wij gewaarschuwd om ons ver te houden van open plekken, want zelfs wanneer geen bommen vielen konden de scherven van onze eigen granaten, die in scherpe stukken uiteenbarstten, ons gevaarlijk worden. Terwijl de vliegtuigen boven onze hoofden rommelden, en de kanonnen op het aller-

hardst schoten, opende ik zo nu en dan de voordeur een paar centimeter, alleen maar om te zien wat er gebeurde. Natuurlijk was er niets te zien, behalve licht. Het plein, waaraan mijn huis ligt, dat in dikste duisternis zou moeten verkeren, was als door de maan helder verlicht. Hoe kwam dat? Door een honderdtal zoeklichten, wier stralen ter hoogte van een mijl convergeerden bij hun poging de vijandelijke vliegtuigen te localiseren. Het plein, dat donker behoorde te zijn, was voor het ogenblik zo schel verlicht dat men bijna kon lezen. De zoeklichten deden hun werk, dat niet daarin bestond het plein te verlichten, maar wel de vijandelijke vliegtuigen te helpen vernietigen. Hoe het zij, voor het ogenblik was het plein verlicht. Ik heb dit voorbeeld gegeven om te tonen hoe één zoeklicht in één richting weinig bereikt, maar wanneer er een honderdtal in de lucht geconcentreerd zijn, schijnt het licht hier beneden op de aarde. Ieder van ons heeft als man of vrouw weinig licht of wijsheid: wij kunnen met onze eigen vermogens aan de mensheid niet de weg wijzen. Maar wanneer wij samenwerken dan zullen onze afzonderlijke lichten, op één middelpunt geconcentreerd, een groot licht geven.

Aangezien de mens van inwezen Goddelijk is, is in ieder individueel mens de Weg, de Waarheid en het Leven aanwezig, niet in Christus alleen. Laat mij u herinneren wat Hij ons geleerd heeft: „Waar twee of drie in Mijn naam bijeen zijn, daar ben Ik in hun midden.”

Op geheel overeenkomstige wijze kunnen de mensen, wanneer zij slechts in *vriendschap* bijeen willen komen, de weg wijzen uit de chaos van de tegenwoordige wereld naar een gelukkiger wereld, want een Verborgen Licht welt uit hen allen op, en de Grote Oudere Broeder van de wereld, Jezus Christus, is met hen.

Maar de mensen, zó als zij nu zijn, kunnen dat werk niet doen. De mens is zich niet bewust van zijn Goddelijkheid; hij is meestal zich alleen bewust van zijn lichamelijke behoeften en hartstochten; dromen en idealen zijn misschien van invloed geweest in het leven van man of vrouw toen zij jong waren, maar zij vervagen met de strijd om het leven en bij het ouder worden. Maar dat is niet zoals het zou moeten zijn. Wij moeten het gehele leven organiseren — allereerst in de opvoeding, in onze maatschappelijke omstandigheden, door een hogere levensstandaard, door een zuiverder smaak in alle dingen, door een fijner gevoeligheid voor alles dat schoon is in het leven, in de bossen, in de velden, de wolken, in muziek, in poëzie en in de kunsten, tot wij *altijd* op ons best zijn en niet alleen zo af en toe, zoals nu. Maar wij kunnen ook ons beste niet bereiken, tenzij wij leren het beste te *scheppen*. Wij moeten leren hoe poëzie te schrijven, hoe te schilderen, te beeldhouwen, muziek te componeren en te zingen; ons in schone taal uit te drukken. Wij moeten dagelijks in twee werelden leven — de wereld van plicht en beproeving, en de wereld van dromen.

Wat zijn deze dromen? Alleen verre schijnsels van kenmerken van onze eigen Goddelijke Aard. Het is de God in ons die wij zien, wanneer wij een handeling van verzaking of opoffering verrichten. Wij worden dan op het kruis gelegd en gekruisigd. Maar terwijl wij lijden wordt de kroon, die wij bestemd zijn te dragen, ons voorgehouden, indien wij slechts ogen hebben om te zien.

Ieder van ons bevindt zich heden ten dage op een slagveld; wij voelen dat wij een tweevoudigheid van een hogere en een lagere natuur zijn, en er is strijd tussen deze twee, tenminste wanneer wij een leven van idealen trach-

ten te leven. Bovendien hebben wij zware belemmeringen van Karma, het resultaat van onze handelingen in vroegere levens. Sommigen hebben zeer hinderlijke verplichtingen aan gezin en familiebetrekkingen; wij lijden aan behoeften van velerlei aard, gebrek aan geld, tekort aan gezondheid, en een of ander gebrek aan intellectuële bekwaamheden, waarvan wij ons scherp bewust zijn. De grote meerderheid der mensen lijdt ook aan een gebrek aan hart, waarvan zij zich niet bewust zijn. Wij worden in velerlei werk geworpen om ons levensonderhoud te verdienen — nu meer dan op enig tijdstip vóór de oorlog, en wij zijn te moe om een juist gebruik te maken van onze vrije tijd. Het beste waarop wij kunnen hopen, is dat wij ons even kunnen ontspannen en voor een wijle rusten. Wij hebben niet, zoals de Engelse dichter zegt, de tijd om „te staan en maar te kijken,” naar de wolken, naar het landschap om ons heen of om te luisteren naar het gezang van de vogels.

Toch is in ons, in ieder van ons, de Weg, de Waarheid en het Leven. Wij zijn ons echter niet bewust van dat verheven mysterie. Het is hier dat wij alle gereedschap moeten gebruiken, dat ons maar mogelijk is; evenals de mijnwerker de pikhouweel en de schop gebruikt om naar goud en edelstenen te delven, zo moeten wij als ons gereedschap Godsdienst, Wetenschap, Philosophie en Kunst gebruiken. Deze zijn zeker edel en schoon in zichzelf, maar hun nut voor ons is dat zij het gereedschap kunnen worden, waarmee wij onze weg naar ons innerlijk zelf kunnen graven, en de Verborgene Goddelijkheid vinden, die daar verblijft.

Op dit terrein moeten wij methodisch te werk gaan; wij moeten in ons denkvermogen onze lagere aard van de hogere scheiden. Wij moeten iets weten van de beginselen, die aan psycho-analyse ten grondslag liggen. Ik weet dat psycho-analyse een twee-snijdend zwaard is; zij bevrijdt ons van de last van menige ziekelijke vrees, die ons plaagt, maar zij kan ook de modder opgraven, die op de bodem van ons karakter ligt, totdat beetje bij beetje ons karakter ineenstort, wat soms tot zelfmoord leidt. Het is hier dat Theosofie de beste hulp kan bieden, met haar analyse van de mens in zeven beginselen. Zij vertelt ons duidelijk, en blijft daar steeds op wijzen, dat wij, onze werkelijke zelve, het Hoger Zelf zijn, ofschoon vele slechte gewoonten, die wij van vroegere levens hebben overgebracht, zich nog aan ons vastklampen. Theosofie leert ons dat het tegenwoordige het resultaat is van het verleden, maar ook dat wij fundamenteel de toekomst zijn, want in die toekomst is ieder van ons een oertype van Goedheid, Waarheid en Schoonheid naar het beeld van God. Er is in Engeland een christelijk gezang dat van de Christus zegt:

„Gods Zoon gaat ten oorlog, om een koninklijke kroon te verwerven.”

Ieder van ons is een Zoon van God, en wij moeten voortdurend strijden. Wat de meesten van ons niet weten, is dat de koninklijke kroon onvermijdelijk ons eigendom zal zijn als het resultaat van de overwinning over onze beproevingen, en als het gevolg van onze trouw aan onze idealen.

Laat mij trachten te beschrijven wat met ons gebeurt, door gebruik te maken van het voorbeeld van de diamant, zoals die uit de mijn gedolven wordt. Wanneer gij hem in uw hand houdt, dan lijkt het een bruine steen; hij heeft zeker een geometrische vorm maar geen schitterend schijnsel met de kleuren van de regenboog, wanneer gij hem tegen het licht houdt en ronddraait. In wezen is de diamant gelijk aan kool, want hij bestaat uit

koolstofatomen. Wat hem tot diamant maakt, is de wijze waarop de atomen gekristalliseerd zijn. De gekristalliseerde koolstof-atomen zijn achthoekig met acht gelijke zijden, zó klein, dat geen microscoop ze kan aantonen; maar onder druk en in de hoge temperatuur, die in de beginne onze aarde kenmerkte, en onder de invloed van krachten die wij niet begrijpen, kwamen de koolstofatomen in een bijzondere formatie samen; als soldaten namen zij hun plaatsen in volgens drie groeiassen, twee horizontaal, onder een rechte hoek met elkaar, en de derde verticaal op de beide andere. Eén voor één, als onder het commando van een of andere onzichtbare bouwer, rangschikten de koolstofatomen zich bij millioenen, en in overeenstemming met de wijze waarop zij zich rangschikten werd een diamant gemaakt.

De diamantbewerker neemt een diamant; hij kent het wetenschappelijke procédé van zijn bouw, wat de assen zijn, en hoe de facetten gevormd zijn. Met deze kennis duidelijk in zijn gedachten, besluit hij uit de ruwe diamant, die bruin en zonder schittering is, een mooie schitterende steen te scheppen. Wat doet hij? Hij heeft in zijn denkvermogen een beeld van datgene, waarvoor de diamant bestemd is, voor een mooie vinger of een halssnoer of de kroon van een koning. Hij plaatst de diamant in een schroef; hij houdt een facet ervan tegen een ronddraaiend wiel. Hij moet een of andere stof hebben om mee te slijpen; het enige materiaal waarmee hij diamant kan slijpen, is diamantstof; vandaar de spreekwijze: diamant slijpt diamant. Urenlang slijpt hij aan één facet, terwijl hij de schroefhouder, waarin de diamant vervat is, steeds weer beweegt om te zien hoe het slijpen verloopt. Ten laatste, na urenlang slijpen, overtuigt hij zich dat één facet van de diamant schoonheid openbaart; hij draait dan de diamant in de schroefhouder en slijpt een nieuwe facet. Zo gaat het dagenlang, maandenlang door, wanneer het grote diamanten betreft.

Verplaats u nu in uw verbeelding in een diamant; gij wordt onbeweeglijk gehouden en een kwelgeest doet u lijden, want gij wordt heet, en gij verliest stukjes van uzelf. De kwelgeest houdt niet op, en het is alles verdrukking en angst. Maar veronderstel, dat bij het begin van het proces de diamantslijper zou zeggen: „Luuster eens, ruwe diamant, je gaat een slechte tijd doormaken, maar aan het einde zul je *dit* worden” en dat hij dan de ruwe diamant het beeld voorhoudt van wat hij worden gaat — een prachtige kostbare steen, die liefelijke kleuren uitstraalt. Kunt gij u dan niet verbeelden, dat de ruwe diamant met een benepen stem zegt: „Is het mogelijk, dat ik dat schone voorwerp word? Wanneer dat mijn bestemming is, dan wil ik wel door de hel gaan, die vóór mij ligt, om de schone diamant te worden, waarvan ik het beeld nu voor mijn ogen heb.”

Dat is het, wat ons gebeurt. God is een kunstnijveraar, een Architect; Plato gebruikte het woord Demiurgos, de Vormer. Hij werkt op ons allen, waarbij Hij vele levens op aarde voor ons in het proces gebruikt, om te bevrijden de verborgen Goddelijkheid van Schoonheid, Goedheid en Waarheid, die onze ware fundamentele wezen zijn, wat wij nu ook mogen schijnen. Kunt gij u niet voorstellen dat, wanneer alle mensen zich bewust worden van de diamanten aard van hun zielen, zij hun tijd zullen besteden om de schoonheid in zichzelf te realiseren, en niet zullen strijden in een wereld van wedijver, die de zakenwereld weinig doet verschillen van de wilde strijd van de dieren in de wildernis? Mephistopheles had het in Faust niet zo ver mis toen hij zeide: „De mens is beestachtiger dan enig dier.” Wanneer de mensen realiseren dat Liefde en Broederschap aan de wortel van

hun wezen liggen, dat hun ware geluk en heerlijkheid liggen in het zijn van voorbeelden van Liefde en Broederschap, dan zal de gehele wereld veranderd worden.

Wij moeten onze gewoonte van graag alleen te staan afleggen; de meesten van ons geven er de voorkeur aan alleen te werken, want wij hebben een hekel aan de botsing met andere persoonlijkheden, met hun plannen en hun bewering dat hun plan beter is dan het onze. Noch hun plan noch het onze is het beste; in beide plannen is er iets van de oplossing, die wij nodig hebben, wanneer wij maar ernstig zijn en niet alleen maar ijdel op onze bekwaamheden. Wij moeten samenkomen om te werken. Het doet er niet toe tot welke vereniging gij toetreedt, als het er maar een is die uwe idealen te belichamen schijnt, en werk daar in vriendschap en broederlijkheid. Ik heb voor u aangehaald wat Jezus Christus zeide: „Waar twee of drie bijeen zijn in Mijn Naam, daar ben ik in hun midden”; de oplossing is niet in één van ons, maar in allen. Wij zullen haar vinden — wanneer wij maar de nodige offers brengen van wat wij als onze heilige beginselen beschouwen, en bereid zijn *met anderen te werken*.

Ik wil niet in het bijzonder de Theosofische Vereniging naar voren brengen als de plaats waar gij zoudt moeten werken; zeer zeker is zij de meest idealistische organisatie van de wereld van vandaag, met haar eerste doeleinde, dat luidt: „Een kern te vormen van de universele broederschap der mensheid, zonder onderscheid van ras, geloof, sexe, kaste of kleur.” Maar er zijn andere idealistische verenigingen; treed toe tot een of meerdere van hen. Ik zou zo ver kunnen gaan te zeggen: het doet er niet toe tot welke vereniging gij toetreedt, zolang gij maar optreedt als een broeder ten opzichte van uw medeleden, niet bitter critiserend, maar trachtend te begrijpen naar welk doel uw mede-idealist streeft.

Wij weten allen dat op het ogenblik de organisatie der Verenigde Volken bestaat. Velen van ons geloofden in de Volkenbond, maar deze had twee fundamentele gebreken, n.l. dat de V.S. weigerden hem binnen te treden en dat geen enkele natie, behalve Zweden, zich verbond om de hand te houden aan de sancties, die door de bond vastgesteld waren tegen een kwaadwillige aanvaller. Deze twee gebreken bestaan niet bij de Verenigde Volken. Er is daarom meer hoop voor wereldvrede in de toekomst. Wij kennen echter de hinderpalen, die de Ver. Volken ontmoeten; het is nog een baby, al is het dan een baby met grote beloften. Wanneer wij geloven in een rechtvaardige en gelukkige toekomst voor het ras, dan moeten wij geloven in en werken voor de V.V.; er is meer hoop op een Wereld-Broederschap door deze organisatie dan door enigerlei godsdienst.

Het zijn gij en ik die de toekomst maken. Laat ons ophouden met het toeschrijven van onze moeilijkheden aan de kapitalisten, de industrialisten of de communisten. Dat zijn alleen ziekteverschijnselen van onze lafhartigheit in het verleden, van onze weigering om een sfeer van goede wil te scheppen. Wanneer wij allen samenwerken, kunnen wij die goede wil vestigen, indien wij trachten met de anderen in broederschap te leven, en wij zullen dan de kapitalisten, de industrialisten en de communisten tot rede brengen. Iets van de oplossing voor de toekomst, ofschoon niet alles, is in iedere groep in de wereld die zich verbonden heeft met anderen samen te gaan in de naam der rechtvaardigheid.

Om deze edele doeleinden te volbrengen moeten wij naar binnen kijken; terwijl wij dankbaar zijn voor hulp van buitenaf aan Heilanden, Bemidde-

laars, Kerken en priesters moeten wij het Innerlijke Licht volgen, dat binnen onszelf is. Het schijnt daar altijd door. Wanneer de intuïtie ons ingeeft, wat wij moeten doen, dan moeten wij dit doen ten koste van ieder offer. Wanneer wij lafaards zijn, dan verraden wij onze hoogste wezens-aard, gij moogt dat natuurziel noemen, zo gij wilt, of alleen maar idealisme. Wij zijn voortdurend geneigd, alleen aan onszelf te denken en aan dat wat wij voor eigen voordeel kunnen winnen. Laat ons die gewoonte afleggen en denken aan onze „naaste”, zoals Christus leerde. Laat ons het beste beramen, niet alleen dat wat het beste voor onszelf is, maar voor onze naaste. En in de ruimste betekenis van het woord is onze naaste de wereld met haar miljoenen mannen en vrouwen van ieder ras, kleur, klasse en staat van armoede.

Ieder van ons is *op zijn allerbest* nodig; om dit te worden, zeg ik, moet gij naar binnen zien, niet naar buiten naar een Heiland of Bemiddelaar. Maar sta niet alleen.

Wij Theosofen trachten dit tijdperk van vrede en voorspoed voor alle mensen te verkondigen en in te luiden door onze propaganda in ongeveer 56 landen van de wereld. Wij zijn alleen nog maar 71 jaren aan het werk geweest. Wat is dat, vergeleken met de negentien eeuwen van werk door het Christendom? Ik zeg niet: sluit u bij ons aan, maar ik zeg wel, hetzij gij u aansluit of niet, word een Theosoof in gedachte en daad, d.w.z. een man of vrouw van Broederschap, vriendschap over de gehele wereld uitstralend. Dat is wat de wereld nodig heeft, die mensen van „bona voluntas”, van goede wil, waarvan de engelen eens in Palestina spraken, als zijnde noodzakelijk voor die „pax in terram”, die vrede op aarde, die de droom is van iedere man en vrouw van edele gedachte in de huidige tijd.

C. Jinarajadasa.

THEOSOFISCHE
BIBLIOTHEEK
Tolstraat 154 Amsterdam

1 SEP. 2012